

მეუცვლელი ყურანი და ისლამის ხელოვნება

რსს

დიანეთის საქმეთა
სამმართველოს გამომცემლობა

სახალხო წიგნები

თარგმნა
თამაზ მიქელაძემ

გრაფიკა და დიზაინი
ბილალ ილკაი

ლეგისტრირებული ხასიათის ფორმის
وقف تضامن مسلم و غير مسلم
muslim GEORGIA uluslararası yardımlaşma vakfı

www.muslimgeorgia.org	info@muslimgeorgia.org
muslim.georgia.18	muslim.georgia.54
@georgiaquran	@muslim_georgia
@muslimgeorgiaquran	@muslimgeorgia

ქურთის ყოფა
და ახლობელ ხელისხმები

სარჩევი

ყურანი და დამწერლობა	7
მოტივების უსასრულო ძახილი: მოვარაყების ხელოვნება	13
მგრძნობიარე ჰანგი; გონივრული ლექსი: ებრუ- წყალზე ხატვის ხელოვნება	23
ყურანთან ერთად არსებული სილამაზე: წიგნის ყდის კეთების ხელოვნება	29
კლასიკური თურქული წიგნის ბეჭდვის ხელოვნება და ყურანის ყდის დამზადება	34
ყურანთან დაკავშირებული სხვა ხელოვნების დარგები რაპლე	37
შენი ხმა ამ სამყაროს გააგონე დავითის მსგავსად	36
ეზანი და ხმის ესთეტიკა	46
ცხოვრება მშვენიერია, როცა იოლდება	51

ყურანი და ლიტერატურა

მუკითთინ სერიი

ყურანი „ბედნიერების ხანიდან“ მოყოლებული დიდი ყურადღებით იწერებოდა, იზეპირებდნენ და მუდმივად კითხულობდნენ და ასე მოადწია ჩვენამდე. სწავლულები საუკუნეების მანძილზე ყურანის დამწერლობის დახვეწაზე მუშაობდნენ, რათა მისი წაკითხვა ადვილი ყოფილიყო და ამასთანავე მას პქონოდა ვიზუალური სილამაზე. ამ პროცესში ხელოვნების კონკრეტული მიმართულებით მუსლიმთა შესაძლებლობები გამოიკვეთა, რომელიც მნახველის თუ მკითხველის გემოვნებას აკმაყოფილებდა.

ემევების მმართველობის დროს ზეპირ-სიტყვიერებიდან წერილობით კულტურის-კენ გადასვლა დაიწყო. ამ დროს განვითარდა როგორც წერის, ისე წიგნად შეკვრის ხერხები. გარდა ამისა ამ სფეროში მრავალი პროფესიონალი გადამწერი მუშაობდა. ყურანის ტექსტის დაწერა ჯერ

8 . ქუდალენი უკრისი და

კიდევ პიჯრამდე დაიწყო და ეს პროცესი შუამავლის მეთვალყურეობით ხორციელდებოდა.

ისლამის წარმოშობის პერიოდში პიჯაზის რეგიონში ორის სახის დამწერლობა იყო. ერთი იყო მარტივი, რომელსაც „მეშქ“ ეწოდებოდა, ხოლო მეორე შედარებით რთული, მოწესრიგებული ასოებით გამორჩეული იყო, რომელსაც „ჯეზმი“ ეწოდებოდა. ყურეიშის ხალხში მხოლოდ ჩვიდმეტი კაცი იყო, რომლებმაც ეს დამწერლობა იცოდა. იმ დროისათვის არაბეთში დამწერლობის კულტურა სათანადოდ არ იყო განვითარებული, სამაგიეროდ ზეპირსიტყვიერება საკმაოდ მაღალ საფეხურზე იდგა.

თავიდან ცოტა ხანი დვოიური გზავნილები იმ დროისათვის არსებული ორივე დამწერლობით იწერებოდა, მაგრამ მოგვინაბით ერთ-ერთი შეირჩა და ყურანის აიათებს გეომეტრიული დამწერლობით, „ჯეზმ“-ით წერდნენ. ასევე ცნობილია, რომ პზ. ალის ამ დამწერლობის სიტყვების, ასოებისა და წინადადებების ზოგიერთი კანონზომიერების ჩამოყალიბებაში მონაწილეობა აქვს მიღებული.

შუამავლის მოღვაწეობის პერიოდში გადამწერები საწერ რესურსად ტყავს, მერქნისგან დამზადებულ თხელ დაფებს, აქლე-

მის ძვლებს, ხურმის ხის ფოთლებს, ქვებს და კერამიკულ ნივთებს იყენებდნენ. პერგამენტი გამძლე იყო, ამიტომ შუამავლის მოთხოვნით ღვთიურ გზავნილებს პერგამენტზე წერდნენ. ეგვიპტური პაპირუსი და ინდური თეთრი აბრეშუმი ძალიან ძვირი იყო, მაგრამ მათაც წერის იყენებდნენ.

ყურანი ცალკე წიგნად ხალიფა აბუ ბა-
ქარის დროს შეიკრა, ხოლო ხალიფა ოს-
მანის დროს მისი გამრავლებს პროცესი
დაიწყო.

ემევების დროს მეცნიერებისა და ხელოვნების სფერო გამოცოცხლდა, რის შედეგადაც ყურანისა და სხვა წიგნების წერა, დაკაბადონება და აკინძვა უფრო ფართოდ გავრცელებული მოვლენა გახდა. ასევე მრავლად იყვნენ ყურანის გადამწერებიც. ყურანის გადამწერები მთელთავიანთ ენერგიას და ცოდნას წერის ეს-თეტიკური სილამაზისთვის ხარჯავდნენ. გადამწერების გამოცდილება იმატებდა მის კვალდაკვალ უფრო უფრო იხვეწებოდა ტექსტიც.

ემევების პერიოდში ასევე მნიშვნელოვანი წინსვლა იყო ტექსტში დაშვებული ტექნიკური შეცდომების სრული აღმოფხვრა და ტექსტის ისეთ ფორმაში მოყვანა, რომ მისი წაკითხვა მაქსიმალურად იოლი

ყოფილიყო. ებულ ესვედ ედ დუელის ინიციატივით ტექსტს დაურთეს მრგვალი, წითელი წერტილები და სხვა სასვენი ნიშნები. ამ პერიოდში ჩამოყალიბდა სტილი, რომელიც უკვე დღემდეა შენარჩუნებული.

ყურანის ტექსტთან და მის ფორმებთან დაკავშირებით ბევრი მსჯელობა და კამათი მიმდინარეობდა. აღნიშნული კამათი მუსლიმების მიერ ყურანის დაცვის საკითხში გამოჩენილ სენსიტიურობას უკავშირდებოდა. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მსჯელობები მეთერთმეტე საუკუნემდე გაგრძელდა. შემდეგ სწავლულებმა აღიარეს, რომ სასვენი ნიშნები აუცილებელი იყო. გარდა ამისა გადაწყდა, რომ სურას დასაწყისში მისი სახელი დაეწერათ, აიათების ერთიმეორისგან განცალკევების მიზნით სპეციალური ნიშნები დაესვათ და ა.შ. ამ პერიოდში გამოიყო ჯუზები, ჰიზები და სხვა.

ყურანის ტექსტის დასაწერად არაბულის გარდა სხვა დამწერლობის გამოყენება შეუძლებელია. ყურანის დამწერლობა, ასოების მოყვანილობა, მათი ზომა და შეხამება ჰარმონიულადაა გაწონასწორებული, რათა ის ადვილად საკითხავი და მკითხველისთვის ყოველმხრივ მიმზიდველი ყოფილიყო. ვიზუალურად ლამაზი ნაწერი მკითხველში პატივისცემის გრძნო-

ბას იწვევს. სურების დასახელებები, მოვლინების ადგილი, აიათების რაოდენობა განსხვავებული ფორმითაა დაწერილი და ეს მისაღებად ითვლება. ასევე ნებადართულია გვერდების ირგვლივ ცარიელ გელებზე აშრის, ჰიზბისა და სეჯდეს ნიშნების დაწერა.

ისლამური წერითი ხელოვნების განვითარების ისტორია მეთხუთმეტე საუკუნეში თავის სრულყოფილების ეტაპზე მივიდა. სტამბოლში, ამ პერიოდისთვის ცნობილი იყო ამასიალი შეის ჰამდულლაპის სკოლა. ხელნაწერის ოსტატების საუკუნოვანმა გამოცდილებამ ამ მხრივ განსაკუთრებული მიღწევები განახორციელა. ყურანის წიგნები ანუ „ნუსხაფები“ ნესიპის დამწერლობის სახით იწერებოდა. ამრიგად ყურანი უფრო იოლად, გადაბმულად და სადად იკითხებოდა. გარდა ამისა, გვერდების რაოდენობა, ხაზებსა და სტრიქონებს შორის მანძილი და ზოგადად დიზაინი საუკეთესო ფორმით იქნა წარმოდგენილი. ტექსტი ასევე დაცული იყო ზედმეტი, გადატვირთული გაფორმებისაგან.

შეის ჰამდუულაჲის შემდეგ მეოცე სა-
უკუნემდე ოსმალეთის სულთნებისა და
სხვა სახელმწიფო მოხელეების თანადგო-
მით ყურანის წიგნების შექმნა-გავრცელე-
ბა უმაღლეს საფეხურამდე ავიდა. შეიხის

12 . შეუძლება უკრისი და

მიერ დაწყებულ ეპოქას ჰაფიზმა ოსმანმა ახალი სიცოცხლე შესძინა და დამატებით ესტეთიკური ელემენტები დაამატა. პირველად ყურანი 1871 წელს სტამბოლში დაიტანა.

ისლამურ ცივილიზაციაში ყურანისა და წიგნის მიმართ უდიდესმა სიყვარულმა და პატივისცემამ განაპირობა ის, რომ წერის ხელოვნება უმაღლეს საფეხურზე ავიდა და აქედან გამომდინარე, მუსლიმი ხალხის გემოვნებისა და ტრადიციების მიხედვით მრავალი სახის ტექნიკა, ფერი, კომპოზიცია და სხვა ელემენტები შეიქმნა და განვითარდა.

მოცავების უხსნოელი ძისალი: მოდარისუების ხელობები

აღი რიზა ოზჯან

წარსულის ტრადიციაზე დამყარებული ხელოვნების სფეროდან ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვარაყების ხელოვნებაა. არაბულად თეზკიფ თქროთი გაწყობას, მოქროვებას ნიშნავს. ხელნაწერ წიგნებს უმეტესად თქროთი ავარაყებდნენ ხოლმე, ამიტომ ეწოდა ეს სახელი. ხელოვნების ამ სფეროში თქროსთან ერთად პოგმენტებისგან მიღებული საღებავებიც გამოიყენებოდა. მოვარაყება გამოიყენებოდა, როგორც ჩვენი წმინდა წიგნის ყურანის ყდის მოსაპირკეთებლად, ისე სხვა რელიგიური თუ საერო მნიშვნელოვანი წიგნების შემთხვევაშიც.

რაც შეეხება თურქულ ტრადიციას, აღნიშნული ხელოვნების წარსული „უიგურ“ თურქებამდე მიდის. ის სხვა და სხვა ტურიზმიაზე სხვა ტრადიციულ კულტურასა და ხელოვნებასთან სინთეზში მრავალფეროვანი გახდა და ამრიგად ტრადიციული გზა გაიარა.

მუსლიმი ხელოვნები გარესამყაროდან აღებულ „ობიექტებს“ პირდაპირ არ ასურათებდნენ და ეს ობიექტები პირდაპირი სახით არ გადმოჰქონდათ. ხელოვნების მიზანი აბსოლუტური ჭეშმარიტების ძიებაა. აქედან გამომდინარე ხელოვნები ცდილობდნენ აღექვათ ღვთიური ძალა და ამისათვის გარესამყაროს აკვირდებოდნენ და სწავლობდნენ. ამის შემდეგ ისინი თავიანთი გემოვნებისა და ტალანტის მიხედვით ხელოვნების ნიმუშებს ქმნიდნენ. ღვთის სიტყვის შესაბამისი ფორმით დაწერა იყო ის მოტივი, რომლის გამოც ხელნაწერი ნიმუშების ესოდენ მდიდარი ნიმუშები შეიქმნა.

მუსლიმი ხელოვანისთვის ძალიან მნიშნელოვანი საქმე იყო იმ წმინდა წიგნის დიზაინზე მუშაობა, რომლისაც მას სწამდა. მოხატვის ხელოვანები ფიგურების დახატვას გაურბოდნენ. მართალია მცირე რაოდენობით ფუგურებიც შეინიშნებოდა, მაგრამ მათი აბსოლუტური უმრავლესობა ფიგურების გარეშე იყო გაკეთებული. ემევების, აბბასების, მამლუკთა და სელჩუკთა მმართველობის პერიოდის ხელოვნებაში გეომეტრიული ორნამენტების პეგემონია იგრძნობა. ეს გეომეტრიული მოტივები მნახველს უსასრულობისკენ იზიდავდა და იმ დროის ხელოვნებაში ყველაზე ხშრად იყო გამოყენებული.

ანატოლიის სელჩუკთა მმართველობის პერიოდშიც მოხატვის ხელოვნებაში გეომეტრიული მოტივები ჭარბობდა. რაც შეეხება ოსმალეთის იმპერიას, ამ დროს აღმოსავლეთიდან მოსული თუ მოყვანილი ხელოვანების კვალი მნიშვნელოვნად შეინიშნება.

დიდი სელჩუკთა იმპერიის დაშლის შემდეგ სელჩუკებმა ხელოვნების ეს ტრადიცია ანატოლიაში მოიტანეს. ანატოლიის სელჩუკთა ხელოვნების მთავარი ხაზი სისადავეა. ეს მიმართულება ოსმალთა იმპერიაში აგრძელებდა არსებობას.

ფათიჰის პერიოდში წიგნისა და წიგნთან დაკავშირებული ხელოვნების მნიშნელობა უფრო გაიზარდა და დღეისათვის ცნობილი ფათიჰის პერიოდის სტილი იმ პერიოდში ჩამოყალიბდა. ფათიჰის პერიოდში სხვადასხვა კუთხეებიდან სტამბოლში ცნობილი ხელოვანები ჩამოიყვანეს.

მე-16 საუკუნე მოვარაყება-მოხატვის ხელოვნებაში ყველაზე გამორჩეული იყო. განსაკუთრებული აღმასვლა შეინიშნებოდა ამ საუკუნის მეორე ნახევარში.

მეჩვიდმეტე საუკუნეში დაწყებული დასავლური ტენდენციები მეთვრამეტე საუკუნეში უფრო გავრცელდა. მეთვრამეტე

საუკუნეში ოსმალური იმპერიის კარები და სავლური კულტურისთვის გაიხსნა და ამან შესაბამისი გავლენები იქონია. სწორედ დასავლეთიდან შემოვიდა ხელოვნების ისეთი სტილი, როგორიცაა ბაროკი, ამპირი და როკოკო.

ყურანის დიზაინსა და მოხატვაზე მომუშავე ხელოვანები ითვალისწინებდნენ რა ყურანისადმი ძლიერ მოწიწებას, მასთან შეუსაბამო მხატვრობისა და გადაჭარბებისაგან თავს იკავებდნენ. მათ შექმნეს ხატვის სტილი, რომელიც აბსტრაქტულ ენას ქმნიდა. ისლამური მსოფლმხედველობიდან გამომდინარე დამკვიდრებული სტილი დროის ჩარჩოებს გასცდა და თავისი ფერთა შეხამებით გავლენა იქონია არამარტო წიგნების მხატვრობაზე, არამედ მარმარილოს, მატერიის, არქიტექტურისა და მეტალის მოპირკეთების სფეროზეც.

მოვარაყებას სამი ძირითადი ელემენტი გააჩნდა: მოტივი, ორნამენტი და ფერი. ამ სამი ელემენტის გათვალისწინებით ჩვენ შეგვიძლია რომელიმე ხელოვნების ნიმუშის შექმნის თარიღი დავადგინოთ. ყველა ეპოქას თავისი გემოვნება და აღქმის თავისებურებები გააჩნდა.

მოხატვა-მოვარაყების ფორმების ჩამოყალიბება ხაზების გავლებით დაიწყო.

ხაზების სისწორე და კომპოზიციაში გამეორება მთლიანობის ერთიანად აღქმას განაპირობებდა. ხაზების გამოყენებით შექმნილი გეომეტრიული მხატვრობა თითქმის ყველა ერის მხატვრობაშია გამოყენებული. ამრიგად, ხაზებზე დამყარებული აბსტრაქტულობა ხელოვნების პროცესის საწყისად მიიჩნევა. ხაზებით დაწყებული ორნამენტები შემდეგ ფორმებად გადაიქცა და ბოლოს კომპოზიციის ფორმა მიიღო.

მოხატვის ხელოვნება ზედაპირზე შესრულებული მოტივების სიმეტრიულად განლაგებაა. სიმეტრიის უსასრულოდ და თავისუფლად გამოყენება ზედაპირის მოხატულობის ეფექტური მეთოდია. ერთიმურის მიყოლებით განლაგებული სიმეტრიული ფიგურები განსაკუთრებულ შეგრძნებებს აღძრავს, რადგან ადამიანის ორგანიზმი და მისი ცხოვრებაც სიმეტრიასა და თანმიმდევრობას წარმოადგენს. ჩვენ თანმიმდევრულად ვსუნთქავთ, ვმოძრაობთ. ხელოვანიც თავის ხელოვნებაში თანმიმდევრობას და სიმეტრულობას იყენებს. ეს არის რიტმი, თანმიმდევრობა, წონასწორობა, მოძრაობა. ხელოვნება სიცოცხლის ფორმაში გადატანაა. ხელოვანი თავის შინაგან სამყაროში მიმდინარე ქარიშხლებს უნდა აკონტროლებდეს. ეს ტალღები ხელოვანს დიდ პასუხიმგებლობას სძენს და ხელოვნების ნიმუშის შექმნისას ერთგვარ წრთვნას გადის.

ყველანაირ მწყობრ სისტემაში სიმეტრია მნახველს ნდობისა და სიმშიდის განცდას აღუძრავს. ნდობის აღძვრისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანია წონასწორობა. შეჩვეულმა და ხშირად გამეორებულმა ფორმებმა შეიძლება უხეში განცდებიც გამოიწვიოს. გამომდინარე აქედან ხშირად გამეორებულმა სიმეტრიულმა ფორმებმა მობეზრება რომ არ გამოიწვიოს, მდგომარეობის თავიდან ასაცილებლად, შესაბამის ადგილებზე სიმეტრიის დარღვევა ხდება. წიგნების მხატვრობაში გამოყენებულ მეთოდებს თუ დავაკვირდებით გამოყენებულია სულ მცირე ორი ერთნაირი ფორმა, რომელიც შემდგომში მრავალგზის მეორდება. ამას ემატება ფერებისა და ტონალობის სიმეტრიულობა. ორნამენტებში გამოყენებული გამეორებები ყურადღებას იქცევს და მნახველის სიამოვნების აღქმას უწყობს ხელს. სიმეტრია ყველაზე მერტივი მოტივებით იწყება და ქმნის ერთიან კომპოზიციას, რაც ყველა გვერდზე გვხვდება. ხაზების სიმეტრიულობის გარდა დახურულ ფორმებსაც თავიანთი სიმეტრია გააჩნიათ. სიმეტრია, როგორც წონასწორობის ელემენტი, მხატვრობის აუცილებელი წესია.

ზედაპირზე სიმეტრიულად განლაგებული რიტმული გამეორებები, რომლებსაც შესაბამისი ფერები უკეთ აღქმადს ხდის, ცალკეუ-

ლი ფორმების მნიშვნელობას კარგავს და ერთი მთლიანობის ნაწილად წარმოაჩენს.

გამეორებების სახით წარმოდგენილი რიტმული წესრიგი გვერდების საერთო ფონს ქმნის. ამრიგად, როგორც ზოგადად მხატვრობაში, ისე გვერდების მოხატულობაში რაიმე სიურპრიზს ვერ შევხვდებით. ეს უსასრულო გამეორებები მნახველს უსასრულობის ფიქრს უტოვებს და აბსტრაქტული განცდებისკენ მიჰყავს.

დიდი ფორმები წინა პლანზე, ხოლო მის შიგნით არსებული შედარებით პატარა ფორმები უკანა პლანზე აღიქმება. ფორმებს შორის ზომები და მათი ურთიერთკავშირი კომპოზიციის რიტმულობას უზრუნველყოფს.

ადამიანი თავისი ბუნებიდან გამომდინარე მუდმივად წონასწორობას ეძებს. ხელოვნების ეს სფეროც წონასწორობის ხელოვნებაა. ხელოვნების ამ სფეროში წონასწორობა, დიდი-პატარა, შეხამება-შეუხამებლობა-ლია-დახურული, ფერები, სიცარიელე, ეს ყველაფერი მთლიან კომპოზიციას ქმნიან. ხელოვნების ნიმუშს სხვადასხვა ფორმების ორგანიზებული კავშირი ქმნის.

ყველა სახის ხელოვნებაში, სადაც ფერებია გამოყენებული, საწყისი ფერი შემდ-

გომში გამოსაყენებელი ფერების განმ-საზღვრელია. ხელოვანი გამოსაყენებელი ფერების შესახებ გადაწყვეტილებას გარკ-ვეული პრინციპის შესაბამისად იღებს. ასევე მნიშვნელოვანია იმ გვერდის ძირი-თადი ფერი, რომლის დამუშავებაც ხდება.

ფერების ჰარმონიაში გარკვეული ხე-ლოვანის მიერ შესრულებული ნახატი, ბუნებრივია, უფრო განსხვავებულია, ვიდრე ისეთი ნამუშევარი, როცა ფერების შერჩე-ვა შემთხვევითობის წყალობით ხდება. ნა-ხატის შექმნისას მნიშვნელოვანია ფერთა შეხამება, ჰარმონია და მათი მონაცემლება.

ზედაპირის მოხატულობის ძირითადი პრინციპებიდან ერთ-ერთი წინა-უკანა ფონების ურთიერთშეხამებაა. წიგნების მოხატვის ხელოვნებაში ეს წესი მოტი-ვებისა და ფონის შეხამების გზით ხორ-ციელდება. ძირითადი ფერები, როგორც დასავლურ მხატვრობაშია, დია ფერები-დან მუქისკენ არ იხრება. ხელოვნების ამ მიმართულებაში ყველაზე ხშირად ლურ-ჯი ფერი გამოიყენებოდა. ლურჯი ფერი ცივ ფერად ითვლება და ყველაზე გვიან აღიქმება, სწორედ ამიტომ იყენებდნენ მას ფონისათვის. როდესაც ფონი ლურჯია და შემდეგ მასზე სხვა ფერია დატანილი, ეს ლურჯის აღქმას უფრო ამცირებს. ხელნა-წერი წიგნებს ზოგადად ახლოდან უყურე-

ბენ და კითხულობენ, ამიტომ 25-30 სანტი-
მეტრის მანძილზე მყოფი გვერდის ფერის
შერჩევა დიდ მნიშვნელობას ატარებდა.

გვერდზე ყველაზე მეტად გამოყენებუ-
ლი ფერი ფონად აღიქმება ხოლმე. წიგ-
ნების მოხატვის ხელოვნებაშ ყველაზე
ხშირად, როგორც ზევით იქნა აღნიშნული,
ლურჯი ფერი გამოიყენებოდა. მასთან ერ-
თად ასევე გამოიყენებოდა ცისფერი და
მწვანე, რომლებიც ასევე ე.წ. ცივი ფე-
რების კატეგორიაში შედის. ლურჯი ფერი
და მისი სხვადასხვა ტონალობა საუკუნე-
ების მანძილზე დომინანტ ფერს წარმო-
ადგენდა. ასეთი ცივი ფერები მნახველზე
დამამშვიდებელ ეფექტს ახდენს და სიჩუ-
მისკენ უბიძგებს.

წიგნების მხატვრობაში ასევე გამოიყე-
ნებოდა ოქროც. ოქრო ძვირფასი ლითო-
ნია, ამიტომ მისით მოპირკეთებული წიგ-
ნი თვითდირებულებითაც ძვირასი იყო.
ოქროზე დაცემული სინათლე ნაკეთობას
უფრო ეფექტურს ხდიდა. გარდა ამისა ყვი-
თელი ფერი თავისი ტალღოვანი განზომი-
ლებით ყველაზე ადრე შესამჩნევი ფერია.

ტექსტთან შეხამებული ორნამენტები
თვალს არ აღიზიანებს. მთლიან კომპოზი-
ციაში წარმოდგენილი, ნაწერის სიდიდან
დაწყებული ყველა დეტალი თუ შეხამე-

ბულია, ეს ხელოვანის დიდ პროფესიონალიზმზე მეტყველებს. მოტივების შემადგენელი ხაზების შეხამებული სიდიდე განსაკუთრებით ყურადსალებია. საუკუნეების განმავლობაში ეს წესი უცვლელი იყო; სწორი შეხამება, სწორი მხატვრობაა. ეს წესი თანამედროვე მხატვრობაშიც მოქმედია.

წიგნის მოხატვის ოსტატების მოქმედების არეალი ტექსტის იტბვლივ დარჩენილი ცარიელი ადგილებია. რაც შეეხება სიცარიელეს, ის ორნამენტსა და ტექსტს შორის დარჩენილი სივრცეა. ნახატსა და ტექსტს შორის შეხამებული გარდასვლით, მკითხველისთვის სასიამოვნოდ და იოლად აღქმის პირობები იქმნება.

ხელოვანის სულიერი მდგომარეობა მის ხელოვნებაში აუცილებელ ანარეკლს ჰქოვებს. რა შეეხება ტექნოლოგიას და ტექნოლოგიურ განვითარებას, მათ როლი ხელოვნებაშიც დიდია და ამ სფეროშიც გაიოლების საშუალებებია. ხელოვნების ნიმუში ადამიანის გონებაში წარმოიქმნება, გრძნობებით შეიმოსება და შრომის შედეგად ფორმას იძენს.

მესტნობიარი მანდა: გონიადიული ლექტა: გბრუ- ხუთბუ ხაციას ხელოვნება

ჰიქმეთ ბარუთჯუგილ

ებრუ საიდუმლოების სამყაროდან ფარულ სილამაზეც გვთავაზობს და ის ძალიან საინტერესო ხელოვნებაა. მისი თავდაპირველი სახელი იყო ებრე. მისი წარმოშობა ირანთანაა დაკავშირებული, ამიტომ ეწოდა აბრუ, ანუ ებრუ, რომელიც წყლის ზედაპირს ნიშნავს.

ებრუ, ანუ წყალზე ხატვის ხელოვნება ისლამის ხელოვნებაში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს.

თურქი ხალხი ისლამს ძალიან დიდი რწმენით მოეკიდნენ. ისინი, როგორც ყველა სფეროში, ხელოვნებაშიც დვთიური სილამზის წარმოჩენას ცდილობდნენ. თურქების არქიტექტურა, მუსიკა და ხელოვნების სხვა დარგები მისტიკური სილამაზითაა გაჟღენილი. მეთერთმეტე-მეცხრამეტე საუკუნეებ-

ში თურქთა ცხოვრებაში „ოსტატი-შეგირდის“ მეთოდი ფართოდ იყო გავრცელებული, რაც ახალი ხელოვანების აღზრდას და ხელოვნების თაობიდან თაობაზე გადაცემასთან ერთად, მის დახვეწას უზრუნველყოფდა. არსებობს მრავალი ხელოვნების ნიმუში, რომლებსაც „დერვიშთა ზრდილობიდან“ გამომდინარე ავტორის სახელიც კი არ აწერია, ამიტომ ავტორის ვინაობა უცნობი დარჩა.

თურქებმა წიგნების წერისა და მათი მოხატვის ხელოვნებაც უმაღლეს დონეზე აიყვანეს. ამ სფეროს ასეთი მნიშვნელობა, რა თქმა უნდა ყურანმა შესძინა. მათ არაბული დამწერლობის მრავალი ნიმუში შექმნეს და ეს სფერო სრულყოფილებამდე განავითარეს. წიგნების გასაღამაზებლად ებრუს მეთოდს იყენებდნენ.

გარდა ამისა, ოსმალეთის იმპერიაში ებრუს ხელოვნებას ოფიციალურ დოკუმენტებსა და მნიშვნელოვან წერილებში იყენებდნენ. სილამაზის გარდა ებრუს ხელოვნება ნაწერს იცავდა გაფუჭებისა და წაშლისაგან. დღეს ნოტარიუსში დასამოწმებელი დოკუმენტის გვერდებს ნომრავენ და თითოეულს ამოწმებენ, სწორედ ასე აკეთებდნენ ოსმალეთის იმპერიის ოფიციალური დოკუმენტების დამზადებისას და ამ პროცესში თითოეული გვერდის დამუ-

შავებისას ებრუს ხელოვნება გამოიყენებოდა. ამით გვერდების ჩამატება, ან ამოკლება შეუძლებელი ხდებოდა. აღნიშნული მეთოდი დრესაც კი გამოიყენება, მაგრამ ოფიციალურ დონეზე აღარ არის წარმოდგენილი.

ებრუ მხოლოდ ხატვა ან ტექნიკური სა-
მუშაო არ გახლავთ, ის მგრძნობიარე ჰანგი
და გონივრული ლექსია.

ტექნიკურად ებრუ მეტალის ოქსიდების
და საღებავების წყლის ზედაპირზე გაშვე-
ბის შედეგად კეთდება. ებრუს ნივთიერებების
დამზადების დროს გარკვეული ფორ-
მულების ცოდნაა საჭირო, თუმცა საბო-
ლოოდ მიღებული გამოსახულების სრული
აღწერა შეუძლებელია. გამოსახულების
შექმნის პროცესში ჩარევა და სასურველი
ფორმების მიცემა ხელოვანს თითქმის არ
შეუძლია. ამ მიმართულებით მისი როლი
მცირეა. მხატვარი ფუნჯს იდებს და საღე-
ბავს წყალში უშვებს, მაგრამ მან არ იცის,
რომელი საღებავი სად წავა და რა ფარ-
თობზე გაიშლება. ამის გაკონტროლება
შეუძლებელია. შესაბამისად აქ არის რა-
ღაც ვარული, შემთხვევით.

წყლის ზედაპირზე წარმოქმნილი ორნამენტები მიკრო და მაკრო კოსმოსს შორის არსებული უსასრულობის მსგავსი

გამოსახულებებია. კოსმოსიდან მიღებული პლანეტა ვენერას ფოტოები, სისხლის უჯრედის ელექტრო-მიკროსკოპული გამოსახულება, საპნის ქაფისგან, ან ავტომობილიდან დაღვრილი ზეთის მიერ წყლის ზედაპირზე წარმოქმნილი ორნამენტები ძალიან ჰგავს ებრუთი შესრულებულ გამოსახულებებს. ექიმების მიერ გამოყენებული პისტოლოგიური ატლასები ასევე ძალიან ჰგავს ებრუს ხელოვნებით მიღებულ გამოსახულებებს. ნეტა ამ ხელოვნებას ხომ არ სურს გვაჩვენოს ისეთი გამოსახულებები, რომლებიც სამყაროში არსებობს, მაგრამ ჩვენ ვერ ვხედავთ? ნეტა, მიკრო ან მაკრო კოსმოსიდან მოსული ინფორმაცია ხომ არ არის ამ ხელოვნებაში? იქნებ სიცოცხლის გაჩენის შესახებ გვიამბობს?

ებრუ ისეთი ხელოვნებაა, რომლის გაგება ან ახსნა უსასხულობის ახსნას გავს. ჩვენი მწირი სიტყვის მარაგით მისი ახსნა ძალიან რთულია. ჩვენ მას აღვწერთ, როგორც პირველი ცოდნა, ღვთიური ჩანაფიქრი და ა.შ. მაგრამ ეს სიტყვები მაინც მატერიალური მიმართულების გამომხატველია. ჩვენ გვინდა თუ არ გვინდა ამ მატერიალურობის ჩარჩოებისგან ვერ ვთავისუფლდებით. ღმერთი ყველაფერს მოიცავს, ჩვენ კი ამ მოცულობის ნაწილი ვართ. მოცული ვერანაირად ახსნის მომცველს. ებრუ თითქოს ამ აუხსნელის შიგთავსს, ფორ-

მამიულებელი არსებობის ძირითადი ხაზების უსასრულობას წარმოგვიდგენს. ის იმ გაგრძელებას გვთავაზობს, რომლის უსასრულობასა და სილამაზეს ვგრძნობთ, მაგრამ ვერ გამოვხატავთ. შესაბამისად ჩვენ მის დასასრულს ვერ დავინახავთ. სულ უსასრულობაა, მუდმივი უსასრულობა. ებრუს ხელოვნების მიღმა დვთიური სილამაზე, დასაწყისისა და დასასრულის არმქონე სილამაზე ჩანს. წყლის ზედაპირზე წარმოქმნილი გამოსახულებები გვახსენებს იმ აიათს, რომელიც გვაუწყებს, რომ ყველაფერი წყლიდან არის გაჩენილი. ეს იდუმალების მთელი ჯაჭვია, რომელსაც ვერ აღწერ. იქნებ ეს გამოსახულებები ადრე გვინახავს, გვიგვრძნია, მაგრამ ვერ ვიხსენებთ. იქნებ გამცენი ჩვენი გაჩენის შესახებ საიდუმლოს გვიმხელს. ნეტა „მას“ ვეძებთ? არ ვიცი. ამ უსასრულობის სასრული რა არის, ან სად არის? არ ვიცი. თუმცა, წყლის ზედაპირზე რაც ხდება, ეს მხოლოდ და მხოლოდ ფერადი ქაღალდის ისტორია არ არის.

მევლანა ამბობს: „მიზანი მონათხოვთ
ბიდან წილის მიღებაა და არა შენზე ამ
ამბის მოყოლა. დმერთმა მაპატიოს, ჩემი
მონაყოლი მშრალი ისტორიები არ გახ-
ლავთ. დაფიქრდი. ეს ჩემი და შენი დღე-
ვანდელი მდგომარეობაა“. ნეტა, ებრუს
ხელოვნებითა და ფიქრით სამყაროსა და

გამჩენზე ზოგი საიდუმლოს ამოხსნას შევძლებთ? ზედაპირის მიღმა, ფერადი ქალალდის მიღმა კიდევ არის რაიმე? მევლანა ამბობს, რომ თუ ადამიანი საკუთარ ეგოზმს თავს ვერ დააღწევს, მისი ცოდნა ჰემმარიტ ცოდნად არ გადაიქცევა, ის ვერ ჩასწვდება თავისი გაჩენის საიდუმლოს და ნამდვილ ადამიანად ყოფნის საიდუმლოს ვერ გაიგებს. ამ შემთხვევაში ადამიანები სილამაზეს ვერ ჩასწვდებიან და მუდმივად გულგატებილობაში იცხოვრებენ.

ყურანის ქრისტოსის მიხედვით ხალიდის ნაგნას ყდას უფრო უფრობას ხელოვნება

აპმეთ საიმ არითანი

„წიგნების ყდაში ჩასმის ხელოვნება თურქისლამური ხელოვნების ერთ-ერთი ნაწილია, მაგრამ ეს სილამაზე ცალკე არ ყოფილა და ის ყოველთვის დვოის გზავნილთან, ყურანთან ერთად იყო. სილამაზის დამცველი სილამაზე...“

თხუთმეტი საუკუნის წინათ კაცობრიობას ისლამის პატივი ხვდა წილად და მის შემდეგ, სულ მცირე ხანში ისლამმა თავისი კულტურა და ცივილიზაცია შექმნა. ერის მეობა თავისი კულტურით, რელიგიით, ენით, ტრადიციებით და ხელოვნებით განისაზღვრება. ხელოვნება კი ცივილიზაციის ხილული ფორმაა.

თურქისლამური ხელოვნების ისტორიაში თხუთმეტამდე ხელოვნების დარგია, რომლებიც ორ ჯგუფად იყოფა. პირველი არის მეჩეთთან დაკავშირებული, ხოლო მეორე ყურანთან დაკავშირებული ხელოვნება.

ბის დარგები. მეჩეთთან დაკავშირებული ხელოვნების დარგებია არქიტექტურა, მოპირკეთება, მხატვრობა და სხვა. რაც შეეხება ყურანთან დაკავშირებულ ხელოვნების მიმართულებებს, ესენია: ხელნაწერი, ყდის გაკეთება, მოვარაყება, მხატვრობა, ებრუ და სხვა.

ამრიგად, როგორც მრავალ სხვა რელიგიაში, ისლამშიც ხელოვნების წყარო და ხელოვანის მამოტივირებელი ძალა სარწმუნოება და რწმენაა.

ნებისმიერი წიგნის გარეთა ნაწილს, რომელიც წიგნს კრავს და დაშლისაგან იცავს ყდა ეწოდება. თავდაპირველად ყდას რისგან ამზადებდნენ, ხოლო მოგვიანებით უკვე -ტყავისგან. ყდის დამზადებისას ტყავის გამოყენება საუკუნეების განმავლობაში გრძელდებოდა და გარდა ტყავისა იყენებდნენ ქაღალდს, მატერიას და სხვა.

„წიგნი სარწმუნოების ყველაზე წმინდა საგანძურია. ასეა ყურანი მუსლიმებისთვის. ამ სიწმინდის დასაცავად მუსლიმები ყველაზე ლამაზ ყდებში სვამდნენ. ამ სულისკვეთებით განვითარებული ყდაში ჩასმის ხელოვნება დასავლურ ანალოგიურ ხელოვნებაზე წინ წავიდა. ამ მხრივ თურქთა მიღწევევბი კი ისლამურ ქვეყნებს შორის მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.

ხელოვნების ეს დარგი შუა აზიაში შეიქმნა. VII-XV საუკუნეებში მესოპოტამიაში, ერაყში, ირანში, ანატოლიასა ეგვიპტეში ამ მხრივ მნიშვნელოვანი ტრადიციები ჩამოყალიბდა. თურქმენთა ახალმა სტილმა ოსმალურთან ერთად თურქული მიმართულება შექმნა, რომელმაც მეთექვსმეტე საუკუნეში იტალიიდან დაწყებული ევროპის ტრადიციებზეც იქონია გავლენა.

ტყავში ჩასმული წიგნი პირველად იუდურებმა შექმნეს. აღნიშნული წიგნები მინიატურებითა და ნახატებით იყო შემკული.

IX საუკუნეში ხალიფა მუთასიმ ბილლაჰის ინიციატივით უილური თურქები სამარაში დასახლდნენ და წიგნების კეთების ხელოვნება განვითარეს. სწორედ მათი დამსახურებით გავრცელდა ეს ხელოვნება მთელ ისლამურ სამყაროში. პირველი ისლამური ნიმუშები (868-905) წლებში უნდა იყოს შექმნილი. აღნიშნული ხელოვნება მეთორმეტე საუკუნებმდე ფატიმების, გაზნელებისა და სელჩუკების დროს უფრო და უფრო ვითარდებოდა. 1100 წელს შექმნილი ეგზემპლარი დღეს სახეზეა. მეთერთმეტე საუკუნიდან სელჩუკები ანატოლიაში გადავიდნენ და პეგემონია აიღეს, რის შედეგადაც ხელოვნების ეს დარგი ანატოლიაშიც განვითარდა. შემდგომ საუკუნეებში ძალიან თვალსაჩინო ნიმუშები

შეიქმნა, რომლებიც აღნიშნული ხელოვნების ისტორიაში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებენ.

ანატოლიის სელჩუკთა მიერ შექმნილი სტილი მე-13 საუკუნის ბოლოსკენ მამლუქებმა გააგრძელეს, ხოლო შემდეგ ანატოლიის სამთავროებში გაგრძელდა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია მე-16 საუკუნე. ამ საუკუნეში თურქთა პოლიტიკური მდგომარეობა უდიდესი წარმატებებით იყო გამორჩეული. ამან თავისი გავლენა ხელოვნების სფეროზეც იქონია. ამ დროს შეიქმნა ხელოვნების თვალსაჩინო ნიმუშები.

მე-17 საუკუნიდან ოსმალთა იმპერიაში უკუსვლა შეინიშნებოდა. ამან თავისი გავლენები ხელოვნების სფეროსაც დააჩნია. ამ პერიოდის წიგნებზე დაკვირვებისას აშკარა უკუსვლა შეინიშნება.

წინა საუკუნის უკუსვლა მე-18 საუკუნის კლასიკურმა აღმავლობის პერიოდმა ჩაანაცვლა. აჰმედ III – მმართველობის დროს (1703-1730) მისი სიძის იბრაჰიმ ფაშას ხელშეწყობითა და თანადგომით ძალიან მნიშვნელოვანი ნიმუშები შეიქმნა.

მე-18 საუკუნეში წიგნების ყდის დამზადებაში ტრადიციულად ისევ ტყავს იყე-

ნებდნენ. ამასთანავე სხვადასხვა სახის და
მეთოდების განვითარება შეინიშნებოდა.

მე-19 საუკუნეში ტყავთან ერთად ატლა-
სისა და ხავერდის გამოყენება დაიწყეს. ამ
დროს მზადდებოდა როგორც დასავლური
ტიპის ტყავის ყდები, ისე ვარსკვლავიანი,
ანუ ოქროთი მოვარაყებული ნახევარმთა-
ვარისა და ვარსკვლავის გამოსახულებია-
ნი ყდებიც.

თურქული სტილის წიგნის ყდის კეთე-
ბის ხელოვნება შუა აზიიდან მოყოლებუ-
ლი, ანატოლიაში, ჩრდილოეთ აფრიკასა და
ევროპაშიც იყო გავრცელებული და მას
საფუძვლიანი წარსული გააჩნია. ხელოვ-
ნების ამ სფეროს უიღურებმა, გაზნელებმა,
სელჩუკებმა, თიმურელებმა და ოსმალებმა
დიდი პვალი დააჩნიეს.

კოსმოსის თეოდეცია ნაგნას ბეჭდის ხელოვნებისა და უკონის ყრის დაშვიდების

ისლამ სეჩენი

ისლამის მიღების შემდეგ თურქები ამ სარწმუნოებას მოელი გულით მიეჯაჭვნენ და მის სამსახურში ჩადგნენ. ისლამის საფუძველი ყურანია, ამიტომ ის ყველა წიგნზე მაღლა დააყენეს. ყურანის შესახებ არსებობს ცნობილი გამონათქვამი: „ყურანი ჰიჯაზში ჩამობრძანდა, ეგვიპტეში წაიკითხეს და სტამბოლში დაიწერა“. ეს გამონათქვამი რეალობასთან შესაბამისია. ასეთი სტატუსის დამსახურება ადვილი სულაც არ ყოფილა. ყურანი ორმ დაიწეროს და წიგნად იქცეს, რამოდენიმე ეტაპია გასავლელი. ყურანის დასაწერად ჯერ ქალალდის ფურცლებს ამზადებენ, ლებავენ და ამუშავებენ. დამუშავება გადამწერებს საქმეს უოლებდა. დამუშავების შემდეგ ქალალდები იკეცებოდა და გვერდები ინომრებოდა. შემდეგ გადამწერები ყურანის ტექსტს წერდნენ. ამის შემდეგ ყდის შექმ-

ნის სამუშაოები იწყებოდა. ყდის შემოკვრამდე ასევე იკვრებოდა შიდა ნაწილიც. ყურანის ყდები, წინაც და უკანაც განსაპუთრებული ყურადღებით კეთდებოდა.

წიგნისა და ყდის დამზადება შემდეგნაირად ხდება:

ჯერ გვერდები თანმიმდევრობით ლაგდება. შემდეგ ქაღალდის ფურცლების ზომას იღებენ და სპეციალურ ყალიბს ამზადებენ.

ყდისთვის ყველაზე ხელსაყრელი თხის ტყავის გამოყენებაა. სპეციალური ხელსაწყო თხის ტყავს ძალიან ათხელებს და მოქნილს ხდის, რათა ყდაზე მისი დაკვრა გაადგილდეს.

დამუშაებული ტყავს ყდაზე აწბებენ და სპეციალური ხელსაწყოს გამოყენებით პრესავენ. ამ დროს ყალიბებზე გამოსახული ფიგურები ყდაზე გადადის.

ამის შემდეგ ხდება ყდის მოქროვება. ოქრო სპეციალურად დამუშავდება, რათა არ მოძვრეს.

ამრიგად დამზადებული ყდები წიგნზე შემოსაკრავად მზადაა. ჯერ მარცხენა ყდა, ხოლო შემდეგ მარჯვენა ყდას აკრა-

ვენ. ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა სამუშაო
მხოლოდ და მხოლოდ პროფესიონალების
მხრიდან კეთდება. ცობილია, რომ სასახ-
ლის სტამბაში ორმოცდაათამდე ადამიანი
მუშაობდა. თითოეული მათგანი პროფესი-
ონალი იყო, რადგან მათ მიერ შექმნილი
წიგნები ხელოვნების ნიმუშებია. ამ წიგნე-
ბიდან ზოგმა დღევანდელობამდე მოაღწია.

უფროსობის დაზღვრანებული სხდო სელონების დაწესება რაძლე

მუსლიმ ბეჭთაშოღლუ

სელოვნების ისტორიაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულება ხის ნაკეთობების სელოვნებაა და ის ყოველთვის ფართოდ იყო გავრცელებული. ამ სელოვნების მაგალითებია მეჩეთის მიმბერი, ქურსი, მიჰრაბი, ჭერი, მოაჯირი, ფანჯარა, კარი, კედლებიც მოპირკეთება და სხვა.

რაჭლე, განსაკუთრებული ოსტატობით, ხისგან დამზადებული ნივთია, რომლის კუთების პროცესის თანმიმდევრულად ხეზე მუშაობისა და ჩუქურთმების გამოყვანის სელოვნება ძალიან განვითარდა.

რაჭლე რომ განვმარტოთ, ეს არის პატარა ზომის მაგიდის მსგავსი ნივთი, რომელზეც ყურანს დებენ და კითხულობენ. რახლე შეიძლება იყოს X-ის ფორმის, რომელიც იშლება და იკეცება. ის ასევე შე-

იძება იყოს პატარა მაგიდის ფორმის. ძველად მედრესეებში მაგიდას და სკამებს არ იყენებდნენ და მასწავლებელიც და მოსწავლეებიც ფეხმორთხმით ჯდებოდნენ. რაპლე სწორედ ამ პერიოდში იყო აქტიურ გამოყენებაში და ერთგვარი მაგიდის ფუნქციას ასრულებდა.

რაპლე ყურანის მიმართ განსაკუთრებული პატივისცემის ნიშნად იყო შექმნილი და მას ასევე განსაკუთრებული ოსტატობით აკეთებდნენ. როგორც ხელოვნების სხვა სფეროებში, რაპლეს დამზადების ხელოვნებაშიც ოსმალო ოსტატები უმაღლეს საფეხურამდე მივიდნენ. ისინი არამარტო ხის დამუშავების ოსტატები იყვნენ, ისინი რაპლეებს ძვირფასი მასალებით აპირკეთებდნენ.

ისლამის ფართოდ გავრცელების კვალდაკვალ ყურანის დაწერის და წიგნად შეკვრის აუცილებლობა შეიქმნა. ეს პროცესი ხალიფა ისმანის დროს დაიწყო. მანამდე ჰაფიზები ზეპირად სწავლობდნენ ყურანს და ასე ინარჩუნებდნენ. პირველი რაპლე ცოტა მოგვიანებით, კერძოდ აბბასების მმართველობის დროს შეიქმნა. უფრო ადრე გაკეთებული რაპლეს შესახებ ინფორმაცია არ მოიპოვება, მაგრამ შესაძლებელია ყოფილია.

ეგვიპტის მმართველის ჰასან აბდულ-
ვეკკაბის გადმოცემით რაპლე მას შემდეგ
გამოიგონეს, რაც ხალიფა ოსმანმა ყურა-
ნი რამოდენიმე წიგნად გაამრავლებინა და
დიდ ქალაქებში სახელმძღვანელოდ გაგ-
ზავნა. ეს წიგნები საკმაოდ დიდი ზომის
იყო, ამიტომ მათი წაკითხვა რაიმეზე დადგ-
ბულ მდგომარეობაში შეიძლებოდა მხო-
ლოდ. ამ აუცილებლობის და ამასთანავე
ყურანის იატაკიდან მაღლა გასაჩერებ-
ლად, საჭირო გახდა რაპლეს გამოგონება.
მოგვიანებით ყურანის ზომები შეიცვალა
და რაპლეებიც ამის მიხედვით მზადდებო-
და. რაპლეების შეკვეთით სულტნები და
სხვა წარჩინებულებიც იყვნენ დაინტერე-
სებულნი და ეს ოსტატებისთვის ცალკე
მოტივაციის მიზეზი გახდა.

muslim interpretation GEORGIA

როგორც ხელოვნების სხვა სფეროში
განსაკუთრებული აღმასვლა იგრძნობოდა,
როგორც განვითარდა ისლამური არქიტექ-
ტურა, მხატვრობა და მწერლობა, რაპლეს
დამზადება და მეთოდების უმაღლეს დო-
ნებმდე დაიხვეწა.

მუსლიმებს ყურანი იატაკზე რომ არ
დაედოთ, ის რომ მაღლა ყოფილიყო და
ამასთანავე იოლად წაეკითხათ გამოიგო-
ნეს რაპლე და მას განსაკუთრებული ყუ-
რადლებით აკეთებდნენ. რაპლეს ნიმუშებს
თუ დავაკვირდებით, იოლად მივხვდებით,

რომ ეს საქმე ხელოვნება იყო და არა რიგითი დურგლის ნამუშევარი. საქმე დათიურ წიგნს ეხებოდა, ამიტომ აქცევდნენ მას უდიდეს მნიშვნელობას. თითოეული ოსტატი შესაძლებლობების მაქსიმუმს იყენებდა, რომ ერთიმეორეზე უკეთესი ნაკეთობები შეექმნათ.

რაპლეს დამზადებისას გამოყენებული ხელოვნების ერთ-ერთი თვალსაჩინო მიმართულება მასზე გაკეთებული ჩუქურთმები და მოტივებია. პირველი შეხედვით მათ ყურადღებას არავინ აქცევს, მაგრამ თუ დავაკვირდებით მათი სინატიფე და ლირებულება აუცილბლად გამოჩნდება.

ერთი ფიცრისგან დამზადებული საკეცი რაპლე საინტერესო გამოგონებაცაა. რაპლეს გამძლეობა დამოკიდებულია მასალის ჯიშსა და მის სიმტკიცეზე. რაპლეს მასალას კარგი შერჩევა უნდა, რადგან მასზე ჩუქურთმები უნდა გაკეთდეს და ამავდროულად ის ძალიან გამძლე უნდა იყოს.

რაპლეს დამზადებისთვის შერჩეულ ფიცარს განსაკუთრებულ პირობებში აშრობდნენ, რათა ბზარები არ გასჩენოდა.

სელჩუკების მმართველობის პერიოდში დამზადებული რაპლეები ხელოვნების

კუთხით განსაკუთრებული სინატიფით გამოირჩეოდა. ისინი უმეტესწილად კაკლის ხის მერქნისგან მზადდებოდა და სადაფითა და ძვლით იყო გაწყობილი.

რაჭლეს მხოლოდ ყურანის კითხვისთვის არ იყენებდნენ. მისი გამოყენება მედრესეებში ჩვეულებრივი გაკვეთილების დროსაც ხდებოდა. ის მერხის მაგივრობას სწევდა. დღესაც, რელიგიური გაკვეთილების დროს, ისევ გამოყენებაშია.

როდესაც ოსმალეთის სამეფო კარზე უფლისწული წერა-კითხვის ასაკს მიაღწევდა, სპეციალურ ცერემონიას მართავდნენ და მასწავლებელს აბარებდნენ. ამ ცერემონიალის დროს სტუმრების წინაშე შეიხულისლამი წარსდგებოდა და უფლისწულს ანბანს გააცნობდა, შემდეგ ვედრებას ადავლენდა და უფლისწულს თავის მასწავლებელს ჩააბარებდა.

სულთნების გარდაცვალების შემდეგ მათი სულის მოსახსენიებლად მეჩეთებს ყურანსა და რაჭლებს სჩუქნიდნენ. ყურანისა და რაჭლების მეჩეთში მიტანა ხალხს შორისაც ტრადიციად იყო ქცეული.

რაჭლე ცნობილი მხატვრების ნამუშევრებშიც მოხვდა. რაჭლეს ტილო შექმნა ცნობილმა მხატვარმა ოსმან ჰამდი ბეიმ.

ევლია ჩელები სულთან ახმედის მეჩე-
თის აღწერისას მიპრაპთან დალაგებულ
რაპლებსაც აღწერს, რომლებზეც ყურა-
ნის წიგნები იყო დალაგებული.

თანამედროვე სკოლებში მოსწავლეები
მერხებთან, სკამებზე ზიან და ისე მეცა-
დინეობენ, მაგრამ მეჩეთებში ტრაციულად
ძირს სხდებიან და ყურანის დასადებად
რაპლეს იყენებენ.

